

NHẬN DIỆN THỦ ĐOẠN CỦA TỘI PHẠM MUA BÁN NGƯỜI TRONG BỐI CẢNH MỚI Ở VIỆT NAM

TRẦN VĂN HẢI*
LÊ QUỐC ĐÔ**

Tình hình tội phạm mua bán người tại Việt Nam đang diễn biến phức tạp với nhiều thủ đoạn tinh vi, đặc biệt là việc lợi dụng không gian mạng và nhu cầu tìm kiếm việc làm, di cư của người dân. Sự thay đổi này làm gia tăng tính ẩn danh, gây khó khăn cho công tác phát hiện, đấu tranh; đồng thời, để lại nhiều hệ lụy nghiêm trọng đối với quyền con người, an ninh trật tự và quan hệ đối ngoại. Bài viết phân tích các phương thức, thủ đoạn mới và đánh giá mức độ nguy hại của tội phạm mua bán người trong bối cảnh hiện nay; trên cơ sở đó, đề xuất các giải pháp nâng cao hiệu quả nhận diện, phòng ngừa và xử lý loại tội phạm này.

Từ khóa: Tội phạm; mua bán người; thủ đoạn; nguy hại; bối cảnh mới.

Human trafficking in Viet Nam is becoming increasingly complex, involving various sophisticated tactics, particularly the exploitation of cyberspace and people's needs for employment and migration. These changes have increased anonymity, making the detection and combating of human trafficking more difficult while causing serious consequences for human rights, security, public order, and foreign relations. This article analyzes new methods and tactics and assesses the threats posed by human trafficking in the current context. On that basis, it proposes solutions to improve the effectiveness of identifying, preventing, and handling this type of crime.

Keywords: Crime; human trafficking; tactics; threats; new context.

NGÀY NHẬN: 12/3/2026 NGÀY PHẢN BIỆN, ĐÁNH GIÁ: 18/9/2026 NGÀY DUYỆT ĐĂNG: 06/10/2026

Email: haitv@hul.edu.vn; lqdo.dhl25@hueuni.edu.vn

DOI: <https://doi.org/10.59394/qlnn.370.2026.1651>

1. Đặt vấn đề

Tội phạm mua bán người là hành vi xâm phạm nghiêm trọng quyền con người, trực tiếp tác động tiêu cực đến an ninh, trật tự và sự ổn định xã hội. Với bản chất phức tạp, liên quan đến nhiều chủ thể, địa bàn và phương thức thực hiện khác nhau, loại tội phạm này luôn đặt ra thách thức lớn cho công tác phòng ngừa và đấu tranh.

Những năm gần đây, sự chuyển dịch kinh tế - xã hội cùng sự phát triển mạnh mẽ của công nghệ thông tin đã làm xuất hiện nhiều phương thức mua bán người mới. Thực tế này đòi hỏi việc nhận diện tội phạm không chỉ dựa trên quy định pháp luật mà còn phải

* TS, Trường Đại học Luật, Đại học Huế

** NCS của Trường Đại học Thái Bình Dương

đánh giá toàn diện đặc điểm hành vi cùng những tác động thực tế đối với nạn nhân và cộng đồng. Trên cơ sở khái quát quy định của pháp luật hình sự Việt Nam về tội phạm mua bán người, bài viết phân tích các thủ đoạn mới và hệ lụy của tội phạm mua bán người trong bối cảnh hiện nay, từ đó, đề xuất một số giải pháp góp phần nâng cao hiệu quả phòng ngừa và xử lý.

2. Khái quát quy định của pháp luật hình sự Việt Nam về tội phạm mua bán người

Điều 2 Luật Phòng, chống mua bán người năm 2024 quy định “Mua bán người là hành vi tuyển mộ, vận chuyển, chứa chấp, chuyển giao hoặc tiếp nhận người nhằm mục đích nhận tiền, tài sản, lợi ích vật chất khác, bóc lột tình dục, cưỡng bức lao động, lấy bộ phận cơ thể người hoặc nhằm mục đích vô nhân đạo khác bằng cách dùng vũ lực, đe dọa dùng vũ lực, lừa gạt hoặc thủ đoạn khác. Hành vi tuyển mộ, vận chuyển, chứa chấp, chuyển giao hoặc tiếp nhận người dưới 18 tuổi nhằm mục đích nhận tiền, tài sản, lợi ích vật chất khác trừ trường hợp pháp luật có quy định khác, bóc lột tình dục, cưỡng bức lao động, lấy bộ phận cơ thể người hoặc nhằm mục đích vô nhân đạo khác cũng được coi là mua bán người ngay cả khi không dùng vũ lực, đe dọa dùng vũ lực, lừa gạt hoặc thủ đoạn khác”.

Trên cơ sở đó, Bộ luật Hình sự năm 2015 (sửa đổi, bổ sung năm 2017 và năm 2025) đã quy định tội mua bán người tại Điều 150 và tội mua bán người dưới 16 tuổi tại Điều 151. Về cơ bản, các quy định này không giới hạn tội phạm trong một phương thức thực hiện cụ thể mà sử dụng các dấu hiệu có tính khái quát, như: “lừa gạt” hoặc “thủ đoạn khác”; đồng thời, bao quát các hành vi gồm: chuyển giao, tiếp nhận, tuyển mộ, vận chuyển, chứa chấp người nhằm mục đích thu lợi; bóc lột tình dục, cưỡng bức lao động, lấy bộ phận cơ thể hoặc vì mục đích vô nhân đạo khác. Cách

quy định này tạo ra độ mở pháp lý cần thiết, cho phép áp dụng pháp luật đối với những thủ đoạn phạm tội không được dự liệu cụ thể tại thời điểm ban hành Bộ luật này.

Để tạo sự thuận lợi cho thực tiễn áp dụng, xử lý các hành vi phạm tội mua bán người, Tòa án nhân dân Tối cao đã ban hành Nghị quyết số 02/2019/NQ-HĐTP ngày 11/01/2019 về hướng dẫn áp dụng Điều 150 về tội mua bán người và Điều 151 về tội mua bán người dưới 16 tuổi của Bộ luật năm 2015.

Đáng chú ý, Luật Phòng, chống mua bán người năm 2024 đã có bước điều chỉnh đáng kể để thích ứng với bối cảnh mới khi quy định trách nhiệm quản lý mạng viễn thông, mạng Internet, mạng máy tính nhằm phòng, chống mua bán người; đồng thời, đặt ra yêu cầu quản lý, kiểm tra đối với một số hoạt động kinh doanh, dịch vụ trên môi trường mạng có nguy cơ bị lợi dụng để thực hiện hành vi mua bán người. Đây là cơ sở pháp lý quan trọng cho hoạt động phòng ngừa và phát hiện sớm tội phạm trong không gian số.

3. Thủ đoạn và mối nguy hại của tội phạm mua bán người trong bối cảnh mới ở Việt Nam

Trong 6 tháng đầu năm 2026, các lực lượng chức năng đã điều tra 120 vụ mua bán người trong và ngoài nước với 323 bị can, 146 nạn nhân. Gần 71% nạn nhân là phụ nữ; khoảng 76% bị cưỡng bức lao động, 19,3% bị bóc lột tình dục, số còn lại bị mua bán vì các mục đích khác (Minh Lý, 2026). Qua số liệu trên cho thấy, tội phạm mua bán người đang diễn biến phức tạp, đặc biệt là tội mua bán người dưới 16 tuổi đang chiếm tỷ lệ cao trong cơ cấu tội phạm mua bán người xảy ra ở Việt Nam.

Thứ nhất, một số thủ đoạn của tội phạm mua bán người trong bối cảnh mới. Tội phạm mua bán người trong giai đoạn hiện nay có xu hướng chuyển dịch mạnh sang khai thác môi trường số và các quan hệ xã

hội được thiết lập trên không gian mạng. Các đối tượng thường sử dụng: Facebook, Zalo, TikTok,... để làm quen, tạo lòng tin, sau đó đưa ra những lời mời hấp dẫn, như: việc làm thu nhập cao, xuất khẩu lao động chi phí thấp, kết hôn với người nước ngoài, du lịch miễn phí hoặc đầu tư sinh lời để tiếp cận, tuyển mộ nạn nhân. Chẳng hạn: Phòng Cảnh sát hình sự Công an tỉnh Quảng Ninh đã ra quyết định khởi tố vụ án hình sự, khởi tố nhiều bị can về tội mua bán người thông qua mạng xã hội. Kết quả điều tra xác định Doãn Đình Dương và Nguyễn Văn Khánh lợi dụng mạng xã hội Facebook để làm quen, lừa các cháu gái ở tỉnh Sơn La, Lào Cai bán cho các cơ sở karaoke tại tỉnh Phú Thọ và Quảng Ninh. Ngày 24/12/2025, hai đối tượng này đã bán cháu M.T.N. cho Phạm Đức An và Nguyễn Thị Thu Thảo với giá 17 triệu đồng (Hoàng Dũng, 2026). Như vậy, với sự phát triển của mạng xã hội, đặc biệt là facebook, các đối tượng đã dễ dàng tiếp cận và đánh lừa các nạn nhân.

Đáng chú ý, công nghệ số còn tạo điều kiện cho việc phân tách các công đoạn phạm tội: một đối tượng thực hiện tuyển mộ, đối tượng khác vận chuyển, quản lý hoặc bóc lột nạn nhân, trong khi giao dịch và liên lạc được thực hiện qua nhiều tài khoản, nên tảng khác nhau. Đối với các vụ việc có yếu tố xuyên quốc gia, người phạm tội có thể lợi dụng sự khác biệt về pháp luật, địa bàn và khả năng phối hợp giữa các quốc gia để che giấu hành vi, gây khó khăn cho việc xác định chủ thể và thu thập chứng cứ. Chẳng hạn: tại tỉnh Nghệ An, các đối tượng đã dụ dỗ 13 người trong độ tuổi lao động sang Đặc khu kinh tế Tam Giác Vàng bằng lời hứa về công việc có thu nhập cao, sau đó đưa các nạn nhân vào làm việc cho các công ty hoạt động lừa đảo trên không gian mạng; muốn trở về, nạn nhân phải trả một khoản tiền chuộc lớn. Nghiêm trọng hơn, một số nạn nhân sau khi

bị bán tiếp tục bị lôi kéo tham gia tuyển mộ và dụ dỗ những người khác vào đường dây (Văn Hậu & Hồng Dũng, 2025). Vụ án được phát hiện tại Nghệ An cho thấy khá rõ sự biến đổi trong phương thức thực hiện tội phạm mua bán người hiện nay.

Vụ việc này cũng cho thấy, tính chất nguy hiểm không chỉ dừng lại ở thủ đoạn “việc nhẹ, lương cao” quen thuộc mà còn thể hiện ở một chuỗi hành vi được tổ chức khép kín, từ tiếp cận, tuyển mộ, đưa người qua biên giới cho đến kiểm soát và bóc lột. Như vậy, sự lừa gạt không kết thúc tại thời điểm đưa nạn nhân ra khỏi Việt Nam mà tiếp tục được chuyển hóa thành cơ chế kiểm soát và bóc lột. Việc một nạn nhân sau khi bị mua bán lại được sử dụng để tiếp tục tuyển mộ nạn nhân mới cho thấy, thủ đoạn phạm tội đã có sự biến đổi về phương thức tổ chức.

Nạn nhân không chỉ là đối tượng bị bóc lột mà trong một số trường hợp còn bị biến thành “mắt xích” trong quá trình mở rộng đường dây, qua đó, làm mờ ranh giới giữa người bị hại và người tham gia vào hành vi phạm tội. Cách thức này giúp đối tượng cầm đầu giảm sự tiếp xúc trực tiếp với nạn nhân mới, đồng thời tận dụng chính trải nghiệm, mối quan hệ và mức độ tin tưởng của người đã từng bị lừa để tiếp tục tuyển mộ người khác.

Thứ hai, hậu quả do tội phạm mua bán người gây ra.

(1) Về quyền con người. Đây là một trong những nguy cơ rõ ràng và nguy hiểm nhất mà các tội phạm mua bán người gây ra. Nạn nhân của tội phạm mua bán người là những người bị xâm hại bởi các hành vi, như: mua bán người, chuyển giao hoặc tiếp nhận người để bóc lột tình dục, cưỡng bức lao động, lấy các bộ phận cơ thể hoặc vì mục đích vô nhân đạo khác. Tội phạm mua bán người xâm hại trực tiếp đến các quyền cơ

bản nhất của con người (nạn nhân) về tính mạng, sức khỏe, danh dự, nhân phẩm. Theo thống kê của Bộ Công an, hơn 19% mua bán người nhằm mục đích bóc lột tình dục; gần 76% mua bán người nhằm mục đích cưỡng bức lao động; gần 5% mua bán người nhằm mục đích khác. Tội phạm mua bán người ẩn danh, nhiều vụ án rất khó khăn để khởi tố (Nguyễn Ngân, 2026). Điều này đã gây ra những tổn hại nghiêm trọng về sức khỏe, tinh thần và tâm lý; bị tước đi quyền làm chủ tính mạng, sức khỏe của bản thân; danh dự bị chà đạp, xúc phạm. Đặc biệt, trẻ em còn mất đi quyền được học tập, vui chơi và chăm sóc từ gia đình, xã hội. Với hậu quả gây ra cho nạn nhân thấy, tội phạm mua bán người đe dọa nghiêm trọng nỗ lực bảo vệ quyền con người của Việt Nam cũng như các quốc gia trên thế giới.

(2) Đối với an ninh, trật tự, quản trị xã hội. Tội phạm mua bán người là một trong những nhóm tội phạm có mối quan hệ mật thiết với các hành vi vi phạm pháp luật khác, như: nhập cư bất hợp pháp, làm giả giấy tờ, buôn bán ma túy, mại dâm,... Do đó, nhóm tội phạm này là một trong những nguyên nhân làm gia tăng các tệ nạn xã hội, gây mất ổn định an ninh trật tự tại địa phương và quốc gia. Nạn nhân của tội phạm mua bán người có thể bị bóc lột sức lao động, xâm phạm tình dục, bạo hành, thậm chí bị sát hại. Điều này dẫn đến sự bất bình trong xã hội, tiềm ẩn nguy cơ dẫn đến các hành động phản kháng, bạo lực.

(3) Đối với việc thực hiện nghĩa vụ quốc tế của Việt Nam. Trong bối cảnh tội phạm mua bán người ngày càng có tính chất xuyên quốc gia, việc phát sinh, gia tăng các vụ án có yếu tố nước ngoài có thể gây khó khăn cho hoạt động hợp tác quốc tế trong phòng ngừa, điều tra, truy tố và xử lý tội phạm. Đồng thời, hiệu quả phòng, chống mua bán người là một trong những yếu tố

được cộng đồng quốc tế quan tâm khi đánh giá việc thực hiện các cam kết của mỗi quốc gia. Do đó, nếu công tác phòng, chống không đạt hiệu quả, Việt Nam có thể phải đối mặt với những đánh giá bất lợi về mức độ thực hiện nghĩa vụ quốc tế; đồng thời, ảnh hưởng nhất định đến hình ảnh, uy tín và quan hệ hợp tác quốc tế. Ngược lại, việc chủ động phòng ngừa, xử lý tội phạm và bảo vệ nạn nhân sẽ góp phần khẳng định trách nhiệm của Việt Nam trong thực hiện các chuẩn mực quốc tế về phòng, chống mua bán người và bảo vệ quyền con người.

4. Một số giải pháp

Một là, cần hoàn thiện cơ chế nhận diện sớm và cảnh báo nguy cơ mua bán người, nhất là trên không gian mạng. Các cơ quan chức năng cần tăng cường theo dõi, phân tích các tài khoản, hội nhóm và nội dung có dấu hiệu tuyển mộ người thông qua các hình thức, như: “việc nhẹ, lương cao”, xuất khẩu lao động chi phí thấp, kết hôn với người nước ngoài, du lịch hoặc đầu tư sinh lời. Việc nhận diện không nên chỉ dựa vào hành vi mua bán đã hoàn thành mà cần chú trọng phát hiện các dấu hiệu từ giai đoạn tiếp cận, dụ dỗ, tuyển mộ, vận chuyển và kiểm soát nạn nhân. Đồng thời, cần tăng cường phối hợp với các nền tảng mạng xã hội, doanh nghiệp viễn thông và các chủ thể có liên quan để kịp thời phát hiện, ngăn chặn và lưu giữ dữ liệu điện tử có giá trị chứng minh tội phạm.

Hai là, cần nâng cao hiệu quả phối hợp giữa các cơ quan tiến hành tố tụng và lực lượng chức năng trong phát hiện, điều tra, truy tố, xét xử tội phạm mua bán người. Đặc điểm phạm tội hiện nay cho thấy, một đường dây có thể được tổ chức thành nhiều công đoạn, nhiều địa bàn và thậm chí liên quan đến nhiều quốc gia; do đó, cần tăng cường trao đổi thông tin, chia sẻ dữ liệu và phối hợp điều tra giữa cơ quan công an, viện kiểm sát, tòa án, cơ quan quản lý xuất nhập cảnh, lao

động và chính quyền địa phương. Đối với vụ án có yếu tố xuyên quốc gia, cần chủ động sử dụng các cơ chế hợp tác quốc tế để xác minh đối tượng, truy tìm nạn nhân, thu thập chứng cứ và xử lý người phạm tội.

Ba là, cần lấy bảo vệ nạn nhân làm trọng tâm trong quá trình phòng, chống tội phạm mua bán người. Việc tiếp nhận, xác định và bảo vệ nạn nhân phải được thực hiện kịp thời, đặc biệt đối với phụ nữ, trẻ em và những người có hoàn cảnh kinh tế - xã hội dễ bị tổn thương. Đồng thời, bảo đảm cho nạn nhân được hỗ trợ về nơi ở, y tế, tâm lý, pháp lý và tái hòa nhập cộng đồng; đồng thời, hạn chế nguy cơ họ tiếp tục bị kiểm soát, trả thù hoặc bị tái mua bán. Đối với trường hợp nạn nhân bị ép buộc hoặc lợi dụng để tiếp tục tuyển mộ người khác, cần đánh giá đầy đủ tình trạng bị lệ thuộc, mức độ cưỡng ép và vai trò thực tế trước khi xác định trách nhiệm pháp lý, qua đó tránh làm gia tăng sự tổn thương đối với nạn nhân.

Bốn là, cần tăng cường phòng ngừa xã hội và nâng cao khả năng tự nhận diện của người dân. Nội dung tuyên truyền cần tập trung vào các thủ đoạn mới trên mạng xã hội, dấu hiệu nhận biết lời mời việc làm bất thường, nguy cơ khi xuất cảnh hoặc di chuyển đến khu vực không rõ thông tin và phương thức tìm kiếm sự hỗ trợ khi có dấu hiệu bị lừa gạt. Hoạt động phòng ngừa cần được ưu tiên tại các địa bàn có nhiều người đi lao động, người trẻ thiếu việc làm ổn định, phụ nữ và trẻ em có nguy cơ bị xâm hại.

Năm là, cần nâng cao năng lực thu thập, phân tích chứng cứ điện tử và truy tìm dòng tiền trong các vụ án mua bán người. Hiện nay, tính chất xuyên biên giới cùng việc sử dụng nhiều tài khoản, nền tảng khác nhau và sự phân tách các công đoạn phạm tội khiến việc xác định mối quan hệ giữa các đối tượng cũng như lợi ích thu được gặp nhiều khó khăn. Vì vậy, việc tăng cường năng lực

ng nghiệp vụ về phân tích dữ liệu số, xác định danh tính, mối liên hệ giữa các tài khoản, khôi phục và bảo quản dữ liệu điện tử là yêu cầu cấp thiết. Cùng với đó, cần kết hợp chặt chẽ giữa điều tra hành vi với xác minh các giao dịch, tài sản và dòng tiền liên quan; bởi việc làm rõ lợi ích vật chất và phương thức phân chia lợi ích không chỉ góp phần củng cố chứng cứ mà còn hỗ trợ phân hóa rõ vai trò của từng đối tượng trong các đường dây phạm tội phức tạp, tổ chức theo nhiều tầng, nhiều địa bàn. Đặc biệt, đối với các vụ án có yếu tố nước ngoài, cần chú trọng đẩy mạnh cơ chế trao đổi thông tin và hỗ trợ kỹ thuật trong xác minh dữ liệu, tài khoản và giao dịch xuyên biên giới, bảo đảm chứng cứ được thu thập, bảo quản và sử dụng đúng quy định pháp luật □

Tài liệu tham khảo:

- Công ước của Liên Hợp quốc về chống tội phạm có tổ chức xuyên quốc gia năm 2000.*
- Hoàng Dũng (19/01/2026). Khởi tố đường dây mua bán người qua mạng xã hội. *Báo Dân trí*. <https://dantri.com.vn/phap-luat/khoi-to-duong-day-mua-ban-nguoi-qua-mang-xa-hoi-20260119115810608.htm>
- Minh Lý (30/7/2026). Mua bán người trên không gian mạng: Những chiếc bẫy ngày càng tinh vi?. *Báo Công lý*. <https://congly.vn/mua-ban-nguoi-tren-khong-gian-mang-nhung-chiec-bay-ngay-cang-tinh-vi-532889.html>
- Nguyễn Ngân (30/7/2026). Tội phạm mua bán người: Thủ đoạn ngày càng tinh vi, lợi dụng không gian mạng để mua bán, lừa đảo. *VTV*. <https://vtv.vn/toi-pham-mua-ban-nguoi-thu-doan-ngay-cang-tinh-vi-loi-dung-khong-gian-mang-de-mua-ban-lua-dao-100260730133742756.htm>
- Văn Hậu & Hồng Dũng (16/9/2025). *Công an tỉnh Nghệ An phá chuyên án mua bán người dưới chiêu bài “việc nhẹ, lương cao”, giải cứu thành công 13 nạn nhân*. <https://bocongan.gov.vn/bai-viet/cong-an-tinh-nghe-an-pha-chuyen-an-mua-ban-nguoi-duoi-chieu-bai-viec-nhe-luong-cao-gi-ai-cuu-thanh-cong-13-nan-nhan-1757991383>